

Factsheet over **Protestantisme**, Radicalisatie en Polarisatie

Onderdeel van een reeks van factsheets over de *Religion Radicalization Nexus* binnen het EDUC8 Project.

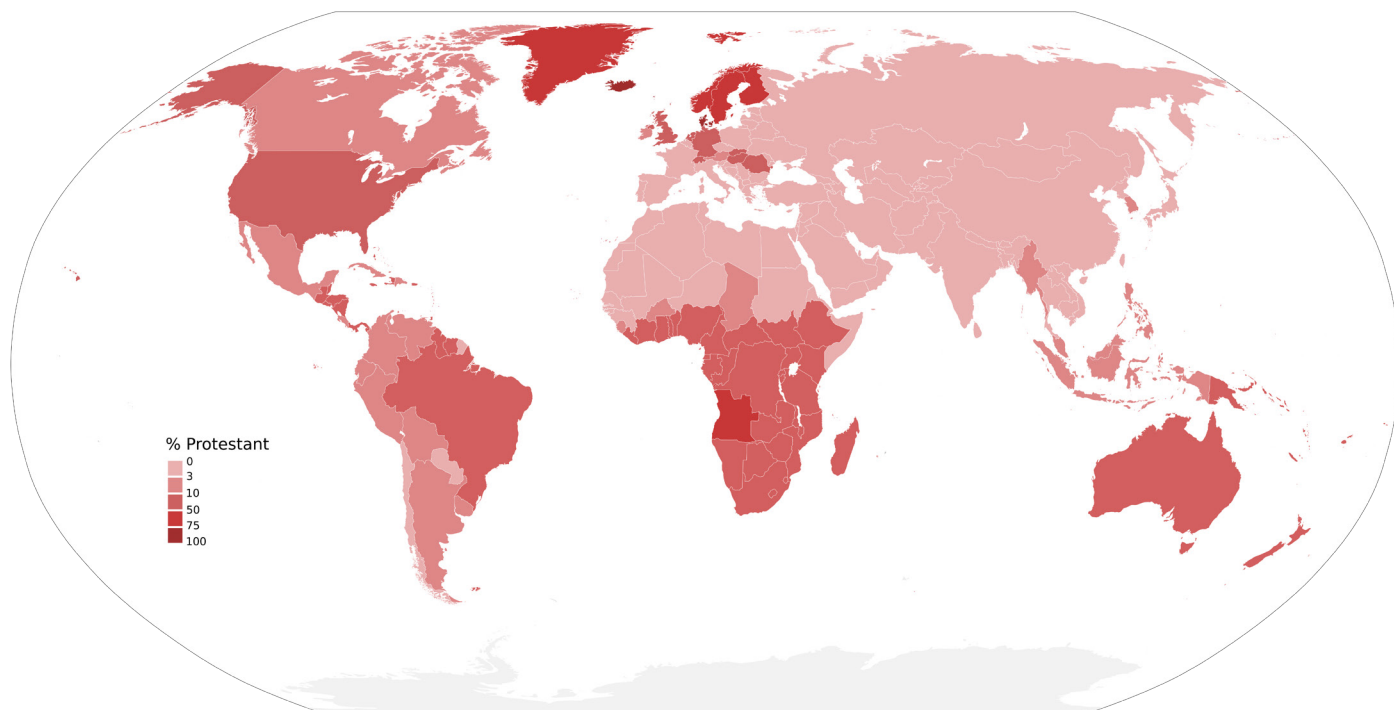
Geproduceerd door de Evangelische Theologische Faculteit, Leuven

Gefinancierd door de Europese Unie

Inleiding

Het **protestantisme** is een van de vier grote stromingen binnen het christendom. Het onderscheidt zich van de andere tradities door nadruk te leggen op **verlossing door het geloof alleen** en op de Bijbel als **toegankelijke autoriteit** voor christelijk geloof en leven. Wereldwijd zijn er naar schatting tussen de 800 miljoen en 1 miljard protestanten die behoren tot diverse (sub)stromingen en denominaties, waaronder het baptisme, de pinkstertraditie, het lutheranisme en de gereformeerde tradities. In Afrika, Azië, Latijns-Amerika en Oceanië groeit het aantal protestanten, terwijl in Europa en Noord-Amerika het aantal afneemt of stabiel blijft.

Afbeelding 1. Kaart is eigen productie en is gebaseerd op data afkomstig uit de *World Christian Encyclopedia*, 3e editie. De cijfers beslaan alle tot het protestantisme gerekende stromingen, waaronder ook de pinksterbeweging en de doopsgezinden.

Diversiteit

Het protestantisme wordt gekenmerkt door een **grote interne diversiteit**. Hoewel er bepaalde overeenkomsten zijn tussen kerken, bewegingen en denominaties, verschillen kerken van elkaar in vorm, structuur, religieuze inhoud en standpunten over controversiële kwesties. Deze diversiteit zorgt ervoor dat er niet eenduidig over het protestantisme kan worden gesproken. Verschillende stromingen binnen het protestantisme kunnen in een land in de meerderheid zijn, terwijl ze in andere landen en regio's juist een minderheid vormen. Tevens zijn er veel landen waarin Christenen een meerderheid vormen, maar protestanten wel in de minderheid zijn vergeleken met rooms-katholieken en orthodoxen.

Afbeelding 2. Lutherse belijdenis (links); Pinksterkerkdienst (rechts)
Bron: Pål Berge (links) Wikimedia Commons (rechts)

Structuur

Vanwege de **diversiteit** binnen het protestantisme bestaan er veel verschillende kerkstromingen en -organisaties. Er is dus geen sprake van één uniforme protestantse kerk. De verschillende individuele kerken en organisaties verschillen in hun wijze van besluitvorming en organisatie. Er zijn grofweg drie verschillende kerkstructuren te onderscheiden: (1) In de **synodale kerkstructuur** worden kerken bestuurd door verschillende lagen van raden (synoden). De besluitvorming vindt plaats in lokale kerkenraden en op hoger niveau door raden van afgevaardigden uit lokale kerken of regionale raden; (2) De **episcopale kerkstructuur** is een hiërarchische structuur die bestaat uit verschillende lagen van geestelijken, waarvan de belangrijkste lokale autoriteit 'bisschop' wordt genoemd. Het zijn de bisschoppen die besluiten nemen en anderen installeren op bepaalde posities in de kerk; (3) **Vrije kerken** benadrukken lokale zelfstandigheid en zijn vaak niet verbonden aan een grotere kerkorganisatie waarin besluitvorming plaatsvindt. De besluitvorming vindt dus bij voorkeur intern in een plaatselijke kerk plaats. Hoewel de drie vormen van kerkstructuren verschillen in de vormgeving van verantwoordelijkheid en autoriteit, hebben lokale kerken op verschillende manieren meestal wel een bepaalde mate van eigen bevoegdheid en autonomie.

Moderne vraagstukken

Het protestantisme wordt in grote mate beïnvloed door verschillende globale en lokale ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen kunnen worden onderverdeeld in externe en interne ontwikkelingen. **Externe ontwikkelingen** zijn de maatschappelijke veranderingen die kerken voor uitdagingen stellen. In de Europese context moet hierbij gedacht worden aan secularisatie, migratie en klimaatverandering. Deze ontwikkelingen stellen kerken voor uitdagingen op theologisch vlak en dwingen hen om fundamentele vragen over het kerk-zijn te onderzoeken. Tegelijkertijd vinden binnen de globale protestantse context **interne ontwikkelingen** plaats. Dit betreft vooral een verschuiving van het zwaartepunt van het christendom van Europa en de Verenigde Staten naar het globale zuiden en Azië. Daarnaast vinden binnen voormalige Europese koloniën ontwikkelingen plaats, zoals het opnieuw overdenken van theologie in de postkoloniale context en in relatie tot inheemse tradities. Ook deze ontwikkelingen leiden binnen de protestantse kerken tot veel vragen en discussie.

Afbeelding 3. De Synode van Dordrecht in 1618 was een vergadering gehouden over een theologische onenigheid binnen de Nederduits Gereformeerde kerk.
Bron: Wikimedia Commons

Veroordeling van geweld

Binnen het protestantisme is er geen sprake van één strikt standpunt omtrent geweld. Over het algemeen wijzen de meeste protestantse tradities het gebruik van geweld af. Verschillende tradities hebben een grote invloed gehad op de maatschappelijke discussies over geweld. In het bijzonder het **pacifisme**, dat door bijvoorbeeld de doopsgezinden wordt gepredikt, is van grote invloed geweest op de samenleving. Tegelijkertijd zijn er andere tradities waarin moderne versies van een **rechtvaardige oorlogstheorie** sterk worden uitgedragen.

In de afgelopen jaren hebben protestantse oecumenische organisaties en samenwerkingsorganisaties binnen de protestantse oecumene zich uitgesproken over geweld en extremisme. Bijvoorbeeld de **Charta Oecumenica**, ondertekend door de Conferentie van Europese Kerken en de Raad van Europese Bisschoppenconferenties, stelt het volgende: 'Wij zetten ons in voor structuren van vrede die gebaseerd zijn op geweldloze conflictoplossing. Wij veroordelen elke vorm van geweld tegen mensen, vooral tegen vrouwen en kinderen.' (p. 8)

Polarisatie

Protestantse kerken moeten erkennen dat zij in het verleden hebben bijgedragen aan polarisatie in de samenleving. Door meerderheden binnen het protestantisme werd het leven van minderheden moeilijk gemaakt. Tevens hebben protestantse kerken en leiders andersgelovigen niet altijd met veel **respect** behandeld. Bovendien heeft een sterke drang tot evangelisatie ervoor gezorgd dat dialoog en openheid voor andere perspectieven niet altijd aanwezig was. Hoewel polariserende redeneringen en processen nog steeds aanwezig kunnen zijn in bepaalde kerken, is het bewustzijn gegroeid van het belang van **respectvolle dialoog met andersgelovigen en van de eenheid tussen christenen**. De ruimte om in gesprek te gaan met andersdenkenden is sterk afhankelijk van de lokale context. Protestantse kerken zijn ook voorstander van **godsdienstvrijheid** en proberen deze vrijheid over de gehele wereld te bevorderen. Protestantse stromingen hebben zelf kunnen overleven door de godsdienstvrijheid die na de Reformatie in het westen is gegroeid.

Protestantse kerken nemen deel aan de dialoog tussen christenen onderling en met andere religies (bijv. Wereldraad van Kerken, Lausanne Beweging, Wereldparlement van religies). Ondanks deze ontwikkelingen blijven veel protestanten een sterke nadruk leggen op de kernwaarden van hun geloof en houden ze vast aan bepaalde kernwaarden. Een voorbeeld hiervan is zichtbaar in de **Cape Town Commitment**, opgesteld tijdens de Lausanne Wereldconferentie over Evangelisatie (2010): *"Wij belijden dat de dialoog met mensen met een ander geloof de aangewezen manier van communiceren is, net als Paulus met Joden en heidenen debatteerde in de synagoge of op openbare plekken. Als legitiem onderdeel van onze christelijke missie combineert een dergelijke dialoog vertrouwen in de uniciteit van Christus en de waarheid van het evangelie met respectvol luisteren naar anderen."*

Afbeelding 4. Interreligieus Gebed voor de vrede in 2013 met afgevaardigden van verschillende religies.
Bron: Mazur/catholicnews.org.uk

Cover: De Schlosskirche in Lutherstadt Wittenberg.
Foto gemaakt door Sirleonidas, 2020 Bron: Wikimedia Commons

Deze factsheet werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid van de Europese Unie - Politie. De inhoud van deze infographic geeft alleen de mening van de auteurs weer en valt uitsluitend onder hun verantwoordelijkheid. De Europese Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vervat.

Auteursrecht © EDUC8 2021. Alle rechten voorbehouden

